

Marginalisering af drenge i skolen

To nye undersøgelser giver indsigt i den danske grundskole. Undersøgelserne er gennemført i tilknytning til en af de væsentligste udviklingsmæssige indsatser i den danske grundskole gennem mange år nemlig den "Lærings Pædagogiske analysemodel" (LP-modellen). LP-modellen bliver aktuelt anvendt af ca. 450 grundskoler i Danmark i et samarbejde mellem Professionshøjskolen Nordjylland (UCN), Danmarks Pædagogiske Universitetsskole ved Århus Universitet (DPU) og Høgskolen i Hamar i Norge.

Lærerne vurderer 28,3 % af drengene til at have vanskeligheder, diagnoser eller problemer i skolen. Hertil kommer at ca. 3 % af drengene i forvejen går i specialskoler og dermed bliver defineret som vanskelige, hvilket betyder af ca. hver tredje dreng i den danske grundskole vurderes til at have vanskeligheder af den ene eller anden art. Næsten hver sjette dreng i den danske grundskole får specialpædagogisk hjælp. Undersøgelsen viser, at elever, som modtager specialundervisning, har dårligere motivation og arbejdsindsats end elever, som ikke modtager specialundervisning. Det generelle billede er, at eleverne synes, at skolen er vigtig, men kedelig. Eleverne mener, at de stort set beskæftiger sig med det samme i timerne, og at lærerne i ringe grad relaterer undervisningens indhold til det, som de er interesseret i. Indenfor motivation og arbejdsindsats viser det sig, at drengene arbejder mindre i skolen end pigerne, hvilket hurtigt fører til, at de lærer mindre og er i fare for at komme endnu længere bagud end pigerne udviklingsmæssigt.

I LP – modellen tales der om *opretholdende faktorer*. Begrebet er en nyskabelse i den pædagogiske tænkning i Danmark. Opretholdende faktorer er faktorer i læringsmiljøet, der opretholder problemerne. Opretholdende faktorer viser sig fx:

- I motivationsforskningen, hvor drenge og piger har forskellige motiver for at gøre noget og forskellige sociale tilknytningsmønstre. Drengenes motiver er knyttet til positioner, status og autonomi, mens pigerne motiveres af tilknytning, støtte og konformitet. Piger ser ud til at have et stærkt ønske om at mestre, for deres egen skyld; mens drengene i større udstrækning især vil vise, hvad de mestrer.
- I nutidens skole præget af individualiseret undervisning. Eleverne får et stort ansvar for egen læring. Der er blevet mindre læring i fællesskab, mindre struktur i undervisningen og mindre tydelige forventninger til elevernes læring. Individualiseret undervisning med øget vægt på skriftlighed som dokumentationsform og reduceret anvendelse af klassefællesskabet som læringsarena giver effektivitet i klasseværelset. Prisen er monotoni, svækket fællesskabsfølelse og marginalisering af drengene i undervisningen. Mindre læring i fællesskab, mindre struktur i undervisningen og uklare forventninger til elevernes læring ekskluderer hovedsagelig drengene i skolen.
- I visse drengeskulturer er det risikabelt at være dygtig i skolen. Man scorer ikke point ved at være en hårdtarbejdende elev, der får gode karakterer. Tværtimod er der risiko for at blive stigmatiseret.
- I lærernes fastlåste forventninger til drenge som larmende, urolige og umotiverede. Der kan let udvikles sociale konstruktioner af drenge, der gør, at professionelle forklarer situationen og accepterer den. Tilsvarende kan der udvikles sociale konstruktioner om piger som værende samarbejdsorienterede, pligtopfyldende og dygtige i skolen.

- I undervisningssituationen med inkonsekvent regelhåndhævelse, dårlig kommunikation, mangelfuld struktur i undervisningen eller monoton undervisning.
- I den svage relation mellem "at gøre noget og at lære noget". Undervisningsaktiviteternes intentioner forbliver uklare for eleverne.

Teoretisk set er de opretholdende faktorer de mønstre og strukturer, som udgør et socialt system. Uddannelsessystemet og helt ned til det enkelte klasseværelse kan forstås som sociale systemer. Når eleverne møder i skolen bidrager skolen som organisation via læseplaner, skemaer og planlagt undervisning til, at interaktionen ikke skal begynde forfra hver dag. Organisationen sandsynliggør, at et socialt system opretholdes, også selv om interaktionen mellem deltagerne midlertidigt ophører.

Interaktionssystemer er de særlige sociale systemer, hvor deltagerne er tilstede for hinanden. Klasseværelser er interaktionssystemer, der består af flygtige kommunikationer. Flygtige fordi interaktionssystemer opstår i det øjeblik deltagerne kommunikerer med hinanden og det opløses i det øjeblik kommunikationen ophører. Når undervisning som socialt interaktionssystem består af kommunikationer, er det vigtigt at begribe, hvad en kommunikationsenhed består af. Kommunikation er en hændelse bestående af tre selektioner: Information. Meddelelse. Valg af forståelse.

Det er valg af forståelse, der fuldbyrder kommunikationsenheden og fører til dannelse af et interaktionssystem. Ikke-forståelse er også en forståelse, der fører til dannelse af et interaktionssystem. De konstituerende betingelser for dannelsen og opretholdelsen af et interaktionssystem er, hvorvidt og hvordan deltagerne gensidigt hører, opfatter, og ser hinanden.

Eleverne bliver alene inkluderet i undervisningen, hvis deres bidrag anvendes i gruppens eller klassens kommunikation. En elev, der enten slet ikke siger noget, eller som siger noget; men hvis bidrag ikke bliver anvendt eller set er ikke inkluderet i et interaktionssystem. At deltage i undervisningen som modtager, er ikke tilstrækkeligt til at blive inkluderet. I den virkelige verden er det usædvanligt, hvis en elev er fuldstændig passiv eller elevens bidrag ikke anvendes. Men eleven kan åbenlyst være mere eller mindre inkluderet eller mere eller mindre ekskluderet. Det er her *marginalisering* kommer ind. Total eksklusion ville være ensbetydende med, at eleven aldrig siger noget eller, hvis bidrag aldrig bliver set, hørt og anvendt. Den pædagogiske forskning er opmærksom på dette og den konkluderer, at forbedringspotentialet i forhold til elevernes læring frem for alt skal findes i det, der sker i kommunikationen mellem elever og lærere.

LP-modellen har sit potentiale i forhold til at kunne beskrive, begrunde og afdække ændringsbehov, som skyldes, at der er afstand mellem mulige læringssituationer og så faktiske situationer. Analysen i LP-modellen er med til at reducere denne afstand for at fremme alle elevers udvikling. Opretholdende faktorer viser, at det ikke kun er individuelle egenskaber hos den enkelte elev eller hjemmeforholdene, som kan forklare elevernes problemer i skolen. Her viser LP-modellen sin relevans i forhold til at kunne stimulere mentalitetsændringer hos de professionelle. Ændringer der bryder med den pædagogiske vanetænkning og anvender forskningens resultater i nyskabende løsning på kendte problemer i skolens læringsmiljø.

Preben Olund Kirkegaard Ph.d. Lektor ved Professionshøjskolen Nordjylland (www.ucn.dk). Mail pok@ucn.dk

Undersøgelserne:

Thomas Nordahl og Niels Egelund: Billeder af situationen i den danske grundskole. Udvalgte resultater fra den første kortlægningsundersøgelse i LP-modellen. Dafolo 2009

Bent B. Andresen: Billeder af en udviklingsorienteret folkeskole. Resultaterne af interviewundersøgelse foretaget på 45 LP-skoler. Dafolo 2009